

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

Působnost Ministerstva práce a sociálních věcí

1. Důchodové pojištění

Základní důchodové pojištění tvoří spolu s nemocenským pojištěním součást sociálního zabezpečení.

Důchodový systém ČR je založen na povinném základním důchodovém pojištění.

Účast na důchodovém pojištění je povinná pro tyto skupiny osob:

zaměstnanci

osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ)

Další skupinou povinně pojištěných osob jsou osoby, jimž plyne náhradní doba pojištění. Do této skupiny spadají např.

- osoby vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání
- osoby pečující o děti ve věku do 4 let,
- osoby pečující o osobu, která je závislá na pomoci jiné fyzické osoby,
- osoby pobírající invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, aj.

Účast na důchodovém pojištění může být také dobrovolná.

Ze základního důchodového pojištění se poskytují tyto důchody:

- starobní (včetně tzv. předčasného starobního důchodu),
- invalidní (pro invaliditu prvního, druhého a třetího stupně),
- vdovský a vdovecký,
- sirotčí.

Důchod se skládá ze dvou složek, a to ze základní výměry (stanovené pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na délku doby pojištění a výši výdělků) a z procentní výměry.

2. Náhradní výživné

Náhradní výživné je sociální dávka pro samoživitele a jejich děti, pokud druhý rodič neplatí soudem stanovené výživné. Vyplácí ho Úřad práce ČR (ÚP ČR).

Podmínky pro získání náhradního výživného:

- **Soudně určené výživné** – dohoda mezi rodiči nestačí.
- **Dítě musí být nezaopatřené** – mladší 15 let, nebo starší s potvrzením o studiu/zdravotním stavu.
- **Trvalý pobyt v ČR** – dítě musí mít trvalé bydliště v Česku.
- **Vymáhání výživného** – je nutné podat návrh na exekuci nebo soudní výkon rozhodnutí.

Výše a vyplácení dávky:

- Maximálně **3 000 Kč měsíčně**.
- Pokud rodič platí jen část, ÚP ČR doplatí rozdíl do maximální výše.
- Platba probíhá měsíčně zpětně (např. za červenec v srpnu).

Jak požádat o náhradní výživné:

- Vyplnit formulář dostupný na webu **Ministerstva práce a sociálních věcí** nebo na pracovišti ÚP ČR.
- Doklady: průkaz totožnosti, soudní rozhodnutí o výživném, potvrzení o nezaopatřenosti dítěte, doklad o zahájení exekuce/soudního výkonu rozhodnutí, prohlášení o přijatém výživném.
- ÚP ČR rozhodne do **30 dnů** od podání kompletní žádosti.

Doba pobírání a povinnosti žadatele:

- Náhradní výživné lze pobírat **maximálně 48 měsíců**.
- Každé **4 měsíce** je nutné doložit, zda druhý rodič hradí výživné.
- Změny (např. zastavení exekuce, dítě přestalo studovat) je třeba nahlásit do **8 dnů**.

3. Nemocenské pojištění

- Nemocenské pojištění zajišťuje finanční podporu výdělečně činným osobám při krátkodobých sociálních událostech (nemoc, úraz, karanténa, mateřství, péče o dítě atd.).
- Povinně jsou pojištěni zaměstnanci (včetně příslušníků ozbrojených sil a bezpečnostních sborů), OSVČ se mohou připojistit dobrovolně.
- Systém se řídí českými i evropskými právními předpisy.

Dávky nemocenského pojištění

1. **Nemocenské**
2. **Peněžitá pomoc v mateřství**
3. **Ošetřovné**
4. **Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství**
5. **Otcovská**
6. **Dlouhodobé ošetřovné**

Dávky vyplácí Územní správa sociálního zabezpečení (ÚSSZ) a hradí se ze státního rozpočtu.

Elektronická neschopenka a karanténa

- Od roku 2020 funguje plně elektronický systém neschopenek.
- Lékař zasílá údaje přímo sociální správě, zaměstnanec neobdrží papírovou neschopenku (může požádat o průkaz neschopenky).
- Zaměstnavatel má přístup k informacím přes ePortál ČSSZ nebo může využít automatické notifikace.
- Při delší než 14denní pracovní neschopnosti se automaticky žádá o nemocenské.

Výplata dávek

- Nemocenské a dlouhodobé ošetřovné jsou vypláceny do měsíce od podání žádosti.
- Ostatní dávky (mateřská, otcovská, ošetřovné) do měsíce od dodání všech podkladů.
- Zaměstnanec dostane oznámení o výši a době výplaty dávky, v případě nesouhlasu může podat odvolání.

Povinnosti zaměstnavatele

- Zaměstnavatel nehradí dávky, ale plní oznamovací a evidenční povinnosti.
- Po 14 dnech neschopnosti musí podat oznámení o žádosti zaměstnance o dávku.
- Údaje o zaměstnancově neschopnosti lze získat elektronicky přes ePortál ČSSZ.

Pojistné na nemocenské pojištění

- Odvádí se společně s pojistným na sociální zabezpečení.
- **Zaměstnavatel:** Od 1. 7. 2019 činí sazba 2,1 % z vyměřovacího základu.
- **Zaměstnanec:** Od 1. 1. 2024 nově platí 0,6 % z vyměřovacího základu.
- **OSVČ:** Od 1. 1. 2024 se sazba zvýšila na 2,7 % z vyměřovacího základu.

Elektronizace žádostí o dávky (od 2025)

- Plná elektronizace u dávek jako mateřská, otcovská, ošetřovné.
- Žádost musí být podána písemně nebo elektronicky, zaměstnavatel ji následně posílá na ČSSZ.

4. Pomoc v hmotné nouzi

- Pomoc pro osoby s nízkými příjmy, které si nemohou objektivně zlepšit svou situaci.
- Cílem je motivovat osoby k vlastní snaze o zlepšení příjmů.
- Sociální práce s klienty provádí **Úřad práce ČR** a obecní úřady.

Dávky pomoci v hmotné nouzi

1. **Příspěvek na živobytí** – základní dávka pomáhající s úhradou základních potřeb.
2. **Doplatek na bydlení** – doplnění příjmu na úhradu nákladů na bydlení.
3. **Mimořádná okamžitá pomoc** – jednorázová dávka při krizových situacích.

Podmínky nároku na pomoc

Za osobu v hmotné nouzi se považuje osoba nebo rodina, která:

- Nemá dostatečné příjmy.
- Nemůže si je zvýšit vlastním přičiněním (např. prodejem majetku nebo jiným způsobem).

Nárok nemají osoby, které:

- Neprojevují snahu zvýšit si příjem.
- Odmítly nabízené zaměstnání nebo účast v programu Úřadu práce.
- Neplní povinnosti spojené se školní docházkou dětí.

Příspěvek na živobytí

- Určen osobám s příjmem nižším než částka živobytí po odečtení nákladů na bydlení.
- Výše příspěvku = částka živobytí – příjem osoby po odečtení přiměřených nákladů na bydlení.
- U dlouhodobých příjemců (déle než 6 měsíců) se výše snižuje na **existenční minimum**, pokud osoba není aktivní (např. zaměstnání, veřejná služba).

Doplatek na bydlení

- Poskytován, pokud příjem nestačí na úhradu nákladů na bydlení.
- Podmínkou je současný nárok na příspěvek na živobytí.
- Lze poskytnout i v případech hodných zvláštního zřetele (např. azylové domy).

Mimořádná okamžitá pomoc

Jednorázová dávka v naléhavých situacích:

1. Ohrožení zdraví – doplnění příjmu do existenčního minima.
2. Živelní pohroma – až **72 900 Kč**.
3. Nedostatek prostředků na doklady nebo ztrátu peněz.
4. Úhrada nákladů na vybavení domácnosti – max. **48 600 Kč** ročně.
5. Náklady na vzdělání dětí – max. **48 600 Kč** ročně.
6. Ohrožení sociálním vyloučením – např. osoby vracející se z výkonu trestu, max. **19 440 Kč** ročně.

Jak požádat o dávku

- Žádost se podává písemně na předepsaném formuláři na Úřadu práce ČR.
- Formuláře jsou dostupné v tištěné i elektronické podobě.
- Dávky se přiznávají od prvního dne měsíce, kdy byla podána žádost.

5. Práce a právo

Hlavním právním předpisem pracovního práva je zákoník práce, který upravuje vztahy mezi zaměstnavateli a zaměstnanci. Stanovuje základní práva a povinnosti smluvních stran v pracovněprávních vztazích, které zahrnují:

- Pracovní poměr
- Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr (DPP a DPČ)

Zákoník práce definuje pojmy, zásady a účastníky pracovněprávních vztahů. Dále upravuje vznik, změny a skončení pracovního poměru i dohod.

Reguluje také každodenní fungování pracovního života, včetně:

- Pracovní doby a odpočinku
- Odměňování a náhrad výdajů
- Péče o zaměstnance
- Bezpečnosti a ochrany zdraví při práci
- Dovolené a překážek v práci
- Náhrady újmy

Součástí zákoníku je také úprava kolektivních práv zaměstnanců, právo na informování a jednání, či působnost odborových organizací.

Zákoník práce má ochrannou funkci, zajišťuje spravedlivé odměňování a bezpečné pracovní podmínky. Pracovní právo však nestojí jen na něm – doplňují ho další zákonné a podzákonné předpisy, které řeší například odměňování, agenturní zaměstnávání nebo kolektivní vyjednávání.

6. Rodina a ochrana práv dětí

Rodinná politika zahrnuje opatření na podporu rodin, zasahuje do veřejného i soukromého života a respektuje jejich autonomii. Cílem je podpora rodin ve všech fázích jejich vývoje, aniž by stát nahrazoval jejich funkce. Klíčovým dokumentem je Strategie rodinné politiky 2024-2030.

Podpora rodin se zaměřuje na:

- **Sociální dávky** (např. peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek, náhradní výživné).
- **Sladování rodinného a pracovního života** (péče o děti v dětských skupinách, které jsou financovány státem).
- **Podporu rodinných služeb** (projekt Krajská rodinná politika, podpora rodin v krizích, boj proti domácímu násilí).
- **Rovnost žen a mužů** na trhu práce (projekt 22 % K ROVNOSTI).
- **Dotační programy pro rodiny a seniory**, např. soutěž „Obec přátelská rodině a seniorům“.

Ochrana práv dětí

Sociálně-právní ochrana dětí zajišťuje jejich práva na bezpečný vývoj, rodičovskou péči a ochranu před násilím a zanedbáváním. Dítě má nárok na zvláštní ochranu dle mezinárodních úmluv (např. Úmluva o právech dítěte). Pokud dítě nemůže vyrůstat ve vlastní rodině, hledá se pro něj vhodná náhradní péče.

7. Sociální pojištění v roce 2025

Poplatníky pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti jsou:

- **Zaměstnavatelé a zaměstnanci**
- **OSVČ**
- **Zahraniční zaměstnanci**
- **Osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění**

Zaměstnavatelé a zaměstnanci

- Zaměstnavatel hradí za zaměstnance sociální pojištění.
- Zaměstnanec nemá povinnost pojistné platit, zaměstnavatel ho srazí ze mzdy a odvede.
- Pokud zaměstnavatel pojistné neplatí, zaměstnanec tím není poškozen – účast na pojištění i nárok na dávky zůstávají zachovány.

Výpočet a odvod pojistného

- **Výpočet:** Vyměřovací základ × procentní sazba.
- **Vyměřovací základ zaměstnance:** Úhrn jeho zdanitelných příjmů ze zaměstnání.
- **Vyměřovací základ zaměstnavatele:** Součet vyměřovacích základů jeho zaměstnanců.
- **Splatnost:** Pojistné za kalendářní měsíc musí zaměstnavatel odvést na účet Územní správy sociálního zabezpečení (ÚSSZ) mezi 1. a 20. dnem následujícího měsíce.
- **Dokumentace:** Zaměstnavatel podává přehled o výši pojistného výhradně elektronicky.

8. Sociální práce a sociální služby

Odbor koncepce sociálních služeb a sociální práce

Tento odbor se zaměřuje na tvorbu a realizaci koncepcí, kontrolu, spolupráci s partnery a podporu sociálních služeb na národní i mezinárodní úrovni.

Hlavní činnosti:

Tvorba koncepcí a strategií

- Navrhuje a rozvíjí systém sociálních služeb, sociální práce, sociálního bydlení a řešení bezdomovectví.
- Podílí se na tvorbě národních koncepcí.
- Zajišťuje soulad s evropským sociálním modelem.

Financování a dotační politika

- Spravuje neinvestiční dotace pro základní činnosti sociálních služeb.
- Spolupracuje na investiční podpoře rozvoje materiálně-technické základny.

Kontrola a metodická činnost

- Provádí kontrolní a správní řízení v oblasti sociálních služeb.
- Poskytuje metodickou pomoc poskytovatelům sociálních služeb.
- Řídí inspekci kvality sociálních služeb a vypracovává inspekční plány.

Spolupráce a mezinárodní aktivity

- Spolupracuje s ministerstvy, samosprávami, neziskovkami a zahraničními partnery.
- Účastní se jednání v EU, OSN, OECD a dalších organizacích.

Výzkum a vzdělávání

- Iniciuje výzkumy a spolupracuje s akademickými institucemi.
- Organizuje konference, semináře a metodické návštěvy.

Další aktivity

- Koordinuje provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.
- Monitoruje sociálně-demografické a ekonomické ukazatele.
- Zajišťuje koordinaci protidrogové politiky v rámci ministerstva.
- Podílí se na čerpání evropských fondů.

9. Státní sociální podpora

Systém státní sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Poskytované dávky:

Přídavek na dítě

- Určen pro rodiny s příjmem do **3,4násobku životního minima**.
- Výše závisí na věku dítěte a druhu příjmu (základní/zvýšená výměra).
- Zvýšená výměra náleží, pokud některá posuzovaná osoba má příjem z výdělečné činnosti nebo z určitých dávek.

Rodičovský příspěvek

- Pro rodiče, kteří celodenně pečují o nejmladší dítě v rodině.
- **Děti narozené do 31. 12. 2023: až 300 000 Kč** (450 000 Kč u vícerčat), do **4 let věku**.
- **Děti narozené od 1. 1. 2024: až 350 000 Kč** (525 000 Kč u vícerčat), do **3 let věku**.
- Možnost volby měsíční výše čerpání podle denního vyměřovacího základu.
- Dítě do **2 let** může navštěvovat školku max. **92 hodin měsíčně** (výjimky pro zdravotně postižené děti a rodiče se zdravotním postižením).
- Příjmy rodiče nejsou sledovány, lze pracovat při pobírání příspěvku.

Příspěvek na bydlení

- Pro vlastníky, nájemce či podnájemce bytu, pokud **30 % příjmů rodiny nestačí k pokrytí nákladů na bydlení** a zároveň je tato částka nižší než **normativní náklady** stanovené zákonem.

Porodné

- **Jednorázový příspěvek** pro rodiny s příjmem do **2,7násobku životního minima**.
- **Výše dávek:**
 - **13 000 Kč** na první dítě.
 - **10 000 Kč** na druhé dítě.

Pohřebné

- **5 000 Kč** pro osobu, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti nebo rodiči nezaopatřeného dítěte (pokud měl zemřelý trvalý pobyt v ČR).

Podávání žádostí

- Vyřizuje **Úřad práce ČR** dle místa pobytu žadatele.
- Od **1. 7. 2024** lze žádat o **rodičovský příspěvek, přídavek na dítě a příspěvek na bydlení** i na vybraných pobočkách **České pošty** (seznam na webu ÚP ČR).
- Žádosti se podávají na tiskopisech MPSV, dostupné na **Portálu ÚP ČR**.
- Odvolacím orgánem je **Ministerstvo práce a sociálních věcí**.

Nárok na dávky

- Pouze pro fyzické osoby, které mají v ČR **trvalý pobyt** (nebo zde skutečně bydlí).
- Cizinci bez trvalého pobytu jsou oprávněni po **365 dnech pobytu v ČR** (s výjimkami dle zákona).
- Nárok zaniká **po 3 měsících**, u jednorázových dávek **po 1 roce**.

Další podmínky

- **Příjmy** – zahrnují čisté příjmy ze zaměstnání, podnikání, dávek nemocenského a důchodového pojištění, podporu v nezaměstnanosti atd.
- **Rodina** – společně posuzování rodiče a nezaopatřené děti ve společné domácnosti.
- **Nezaopatřené dítě** – do ukončení povinné školní docházky, dále pokud se připravuje na povolání nebo je zdravotně postižené (max. do **26 let**).

10. Zdravotní postižení

Invalidní důchody

Potřebné základní informace naleznete v sekci důchodového pojištění.

Zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Lidem se zdravotním postižením se poskytuje zvýšená ochrana na trhu práce.

Pracovní rehabilitace a zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Osoby se zdravotním postižením (OZP) mají právo na pracovní rehabilitaci, kterou zajišťuje a hradí Úřad práce ČR. Ta zahrnuje poradenské služby, rekvalifikace, nácvik dovedností a další podporu vedoucí k pracovnímu uplatnění.

Zaměstnavatelé s více než 25 zaměstnanci jsou povinni zaměstnávat OZP ve výši 4 % z celkového počtu zaměstnanců nebo plnit tuto povinnost jiným způsobem, například formou odvodu do státního rozpočtu nebo nákupem výrobků či služeb od zaměstnavatelů OZP.

Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Zaměstnavatelé mohou získat příspěvky na:

- **Zřízení chráněného pracovního místa** – až 8násobek průměrné mzdy.
- **Provozní náklady chráněných pracovních míst** – až 75 % vynaložených nákladů.
- **Mzdu zaměstnance** – v rámci příspěvku na zaměstnávání OZP.

Dávky podmíněné nepříznivým zdravotním stavem

Posuzování zdravotního stavu provádí okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ) na základě žádosti. Zdravotní stav je posuzován i při dočasné pracovní neschopnosti (DPN), kde je možné využít mezinárodní formulář E 116.

Dávky pro osoby se zdravotním postižením

Mezi základní dávky patří:

- **Příspěvek na mobilitu** – měsíční dávka pro osoby, které se pravidelně dopravují a jsou držiteli průkazu ZTP nebo ZTP/P.
- **Příspěvek na zvláštní pomůcku** – určen osobám s těžkým postižením zraku, sluchu, pohybu a dalším, pokud pomůcka významně pomáhá překonat jejich zdravotní omezení. Výše dávky závisí na ceně pomůcky a příjmových poměrech žadatele.
- **Průkaz osoby se zdravotním postižením (OZP)** – rozlišuje se na TP, ZTP a ZTP/P a poskytuje nárok na slevy na dopravu, přednostní vyřízení a další výhody.

Příspěvek na péči

Příspěvek je určen osobám, které jsou závislé na pomoci jiné osoby při zvládnutí běžných činností. Slouží k úhradě sociálních služeb, osobní asistence nebo péče blízkými osobami. Výše příspěvku závisí na stupni závislosti žadatele.